

FÖRDELNING AV RESURSER TILL STÖD
FÖR LÄRANDE OCH SKOLGÅNG INOM
UNDERVISNINGEN I GRANKULLA

Innehåll

1 Bakgrund	2
2 Stöd för lärande och skolgång samt elevvård	3
2.1 De tre stegen för stöd.....	4
2.2 Formerna för stöd	4
2.3 Yrkespersonalen inom stödet.....	5
3 Nuläget för allokeringen av resurser till stöd för lärande och skolgång i Grankulla.....	9
4 Olika modeller för allokeringen av resurser till stöd	14
5 Slutsatser och åtgärdsförslag	15
Förslag till lösning beträffande fördelningen av resurser till skolorna i Grankulla.....	15
Källor.....	17

1 Bakgrund

Grankulla stad fastställde som åtgärd i budgeten 2021 att införa enhetliga mätare för allokeringen av resurser till stöd för lärande och skolgång. Målsättningen är att skapa enhetliga grunder för allokeringen av stödresurser för de finsk- och svenskspråkiga skolorna. Stadsfullmäktige (STF 11.10.2021 § 70) förutsätter att jämställda resurser för undervisning och stöd för lärande enligt behov ska säkras i budgeten 2022, oberoende av undervisningsspråk.

Undervisningen och stödet ska alltid ordnas utgående från barnets bästa, och det är av största vikt att alla får det stöd man behöver i tillräcklig omfattning och vid rätt tid. Det är viktigt att satsa på förebyggande stöd, eftersom korrigeringen av bristfälliga stödåtgärder i slutändan blir dyrare. För att citera en specialsakkunnig vid Undervisningssektorns Fackorganisation (OAJ): ”Ett välordnat stöd med rätt allokering av resurserna gagnar alla elever, även dem som klarar av skolan och lärandet utan problem. På motsvarande sätt är en bristfällig allokering av stödresurserna till nackdel för alla elever”.

Ett stärkande av trestegsstödet och specialundervisningen utlovades också i Sanna Marins regeringsprogram 2019 ”Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle”. De åtgärder som ska beredas gäller småbarnspedagogiken samt förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Regeringen överlämnade 8.10.2021 en proposition till riksdagen (RP 165/2021 rd) med förslag till lag om ändring av lagen om elev- och studerandevård. I och med ändringen stärks elev- och studerandevården genom att bestämmelser om en bindande dimensionering av psykologer och kuratorer inom elevhälsan införs i lagen. Dessutom ska bestämmelsen om behörighetskraven för kuratorer preciseras. Genom att stärka personalresurserna inom elevhälsan ger man eleverna bättre färdigheter för att övergå från den grundläggande utbildningen till andra stadiet och klara av utbildningen på andra stadiet. Enligt propositionen ska personaldimensioneringen vara densamma inom den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet: minst en kurator per 670 elever och en psykolog per 780 elever. För kuratorerna trädde lagen i kraft 1.1.2022 och för psykologerna träder lagen i kraft 1.8.2023.

Även OAJ har framfört att antalet speciallärare och det maximala antalet elever som de undervisar bör göras bindande i lag. Barnens behov av stöd bör också inverka på relationstalet. OAJ:s förslag till nationell lärardimensionering från 2019:

Bild 1. OAJ:s förslag till nationell lärardimensionering (2019)

Förhållandet mellan antalet lärare och elever inom den grundläggande utbildningen	Årskurs 1–2 1:18 Årskurs 3–9 1:20
<ul style="list-style-type: none">▶ Speciallärare ska finnas 1:100, studiehandledare 1:200▶ Elever med särskilt stöd med koefficienten 2, elever med främmande språk och elever med intensifierat stöd med koefficienten 1,5▶ I sammansatta klasser och särskilda grupper med tanke på arbets säkerheten är relationstalet 1:16 <p>I specialundervisningen inom den grundläggande utbildningen tillämpas de nuvarande gruppstorlekarna (förordning om grundläggande utbildning 2 § 2–3 mom.)</p>	

På ANDRA STADIET ska förhållandet mellan antalet lärare och elever vara minst 1:20*. Studiehandledare 1:200.

*Talet beräknas enligt förhållandet mellan den undervisning lärarna ger och den undervisning de studerande får. T.ex. med relationstalet 1:20 motsvarar en lärarlektion en lektion för 20 elever.

I följande avsnitt av denna utredning ges en allmän översikt av stödet för lärande och skolgång, med en beskrivning av lagstiftningsgrunden för stödet, stödets steg och olika former samt arbetsbeskrivningen för den yrkespersonal som arbetar inom stödet. I det tredje avsnittet beskrivs nuläget inom undervisningen i Grankulla beträffande allokeringen och dimensioneringen av stödresurser. I det fjärde avsnittet behandlas olika modeller och grunder för allokeringen av stödresurserna som tillämpats i andra kommuner. I det femte och sista avsnittet presenteras slutsatser samt lösningsförslag för en jämlik fördelning av stödresurser inom undervisningen i Grankulla.

2 Stöd för lärande och skolgång samt elevvård

Enligt lagen om grundläggande utbildning (628/2998) har eleven rätt att utöver undervisning enligt läroplanen få elevhandledning och tillräckligt stöd för lärandet och skolgången under hela den grundläggande utbildningen. Stödet ska ges genast när behov uppstår.

Elev- och studerandevården indelas i gemensam och individuell elevvård. Den gemensamma elevvården är primär och förebyggande och omfattar alla. Den individuella elevvården är förebyggande och stödjande.

Skolans **gemensamma elevvårdsgrupp** ansvarar för planeringen, utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av skolans elevvård. Gruppen skapar strukturer för skolans elevvårdsverksamhet, utarbetar en skolspecifik elevvårdsplan i samarbete med skolans personal, elever och vårdnadshavare samt ansvarar för genomförandet av planen. Till gruppen hör skolhälsovårdare, skolpsykolog, skolkurator, elevhandledare samt speciallärare inom deltidsspecialundervisning. Tyngdpunkten i elevvårdsgruppen ligger på ett förebyggande och yrkesövergripande samarbete.

För att stöd för lärande och skolgång ska kunna ges krävs ett mångsidigt samarbete och en växelverkan med eleven och vårdnadshavaren. När oro för elevens lärande och skolgång väcks kontaktar man alltid hemmet, varefter planeringen av stöd till eleven kan inledas. Stödformerna planeras och organiseras i samarbete mellan eleven, vårdnadshavarna, lärarna och vid behov den övriga personalen. Stödet kan exempelvis bestå av

- förebyggande stödundervisning
- specialundervisning på deltid
- kompanjonundervisning av specialläraren i elevens klass
- stöd av en skolgångshandledare
- differentiering
- anpassning av läromedel
- möjlighet att använda hjälpmedel

Eleven kan dessutom få **individuell elevvård** i enlighet med lagen om elev- och studerandevård. Den individuella elevvård som avses i lagen om elev- och studerandevård (1287/2013) avviker juridiskt sett från det stöd för lärande och skolgång som avses i lagen om grundläggande utbildning. Till skillnad från stödet för lärande och skolgång är den individuella elevvården frivillig och förutsätter elevens eller vid behov vårdnadshavarens samtycke. Samtycke behövs också för att sammankalla en yrkesöverskridande sakkunniggrupp. Till den individuella elevvården hör skolhälsovård, psykolog- och kuratorstjänster samt stöd från en yrkesövergripande sakkunniggrupp. Med dessa tjänster kan man komplettera det allmänna, intensifierade eller särskilda stöd som eleven får.

2.1 De tre stegen för stöd

Begreppen allmänt, intensifierat och särskilt stöd inom trestegsstödet används för att beskriva omfattningen av och formerna för barnets stöd i skolan. Behovet av stöd kan variera över tid. Samarbete mellan hem och skola gör det möjligt att sätta in rätt sorts stöd i rätt tid. Vid planeringen av stödet beaktas alltid barnets situation som helhet. Med gemensamt uppgjorde planer säkerställer man att både skolan och hemmet har kännedom om vilket stöd barnet behöver och hur undervisningen arrangeras.

Det **allmänna stödet** är den första åtgärden för att svara på elevens behov av stöd. En plan för elevens lärande kan vid behov utarbetas inom det allmänna stödet.

Om man bedömer att eleven behöver ett mer omfattande och långvarigt stöd ska stödåtgärderna intensifieras. För genomförandet av **intensifierat stöd** utarbetas en plan för elevens lärande, där man bland annat beskriver vilket stöd eleven behöver och hur det ordnas.

Om det finns behov av ett regelbundet och starkt stöd arrangeras **särskilt stöd** för eleven. Ett administrativt beslut fattas om det särskilda stödet, och till hjälp för genomförandet utarbetas en individuell plan (IP) för hur undervisningen ska ordnas. Med elevens bästa och möjligheterna att ordna undervisningen i åtanke kan det särskilda stödet ordnas

- i samband med övrig undervisning i elevens närskola,
- helt eller delvis i smågrupp i elevens närskola eller
- i en specialklass i närkommunerna.

Planerna för en lämplig undervisningsgrupp görs upp i samarbete mellan skolan, eleven, vårdnadshavaren och eventuella samarbetspartner.

2.2 Formerna för stöd

Stödundervisning erbjuds när ett barn behöver extra stöd i sina studier. Ambitionen är att sätta in stödundervisning med framförhållning, redan innan några större hinder för lärande och studieframgång hinner uppstå. Stödundervisningen ges antingen under lektionerna eller utom lektionstid. Stödundervisning ges om möjligt även på barnets eget modersmål, om det är något annat än finska eller svenska.

Genom **specialundervisning på deltid** förbättrar man förutsättningarna för lärande och förhindrar att problem på olika områden av lärandet växer. Specialundervisning på deltid ges om barnet till exempel har svårigheter med språkliga eller matematiska färdigheter, inläring i enskilda ämnen, studiefärdigheter, sociala färdigheter eller skolgången. Specialundervisningen på deltid ordnas som kompanjonundervisning, i smågrupp eller i vissa fall som individuell undervisning. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska inpassas i barnets övriga undervisning.

En **flexibel uppläggning av undervisningen** kan stödja barnet. Genom lektioner med delad klass eller simultana lektioner för hela årskursen möjliggörs studier i mindre grupper.

Med **samtidiga lektioner för hela årskursen** avses att lektioner i samma ämne sätts in samtidigt i läsordningen för en årskurs.

Differentiering är en undervisningsmetod för att beakta undervisningsgruppens behov och skillnaderna mellan de enskilda barnen. Differentieringen kan gälla bland annat undervisningens innehåll, vilka läromedel och metoder som används, arbetssätten samt antalet skol- och hemuppgifter och den tid som anslås för dem.

En **plan för elevens lärande** är en kartläggning av barnets behov av stöd som görs i samarbete mellan läraren, barnet och vårdnadshavaren samt en plan för de stödformer barnet behöver och genomförandet av stödet. Om en plan för elevens lärande har gjorts upp är den införd i Wilma.

IP står för en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas. I planen för man in de mål man ställt upp och de stödformer man sätter in för barnet. Om en IP har gjorts upp för barnet är den införd i Wilma.

I en **smågrupp** studerar man på deltid eller mer permanent. Specialundervisning på deltid ordnas i smågrupp eller som kompanjonundervisning.

Vid **kompanjonundervisning** undervisar två lärare tillsammans. Vanligtvis är den ena ämneslärare och den andra till exempel speciallärare eller lärare i finska eller svenska som andraspråk. Kompanjonundervisningen stöder differentieringen av undervisningen. Kompanjonundervisningen möjliggör att lärarna till exempel kan dela in klassen i olika grupper eller låta den ena läraren agera assisterande lärare under lektionen.

En elev har rätt att få de **hjälpmedel** som förutsätts för att eleven ska kunna delta i undervisningen. En elev kan behöva hjälpmedel för att se, höra eller röra sig eller för att möta särskilda behov i lärandet. Hjälpmedlen ska användas systematiskt, och användningen och nyttan av dem ska utvärderas utgående från hälsovårdens rekommendationer. När ett eventuellt behov av hjälpmedel uppstår kontaktas elevens lärare.

2.3 Yrkespersonalen inom stödet

En **specialklasslärare** undervisar elever eller elevgrupper med intensifierat och särskilt stöd. Specialklassläraren erbjuder kontinuerligt eller periodvis stöd för lärandet i klassform för elever som lider av olika inlärningssvårigheter, koncentrationsstörningar och problem av mentalt slag. Specialklassläraren har ett helhetsansvar för skolgången för eleverna i den egna klassen, och kan självständigt ansvara för en elevs undervisning under samtliga lektioner och bedömningen i ett enskilt ämne. Specialklassläraren säkerställer i samarbete med lärarna inom den allmänna undervisningen att eleverna får undervisning enligt sin egen IP och läroplanen i de ämnen där eleverna är integrerade i de allmänna undervisningsgrupperna. En specialklasslärare är även behörig att ge specialundervisning på deltid till elever som behöver stöd. Specialklassläraren deltar i elevvårdsgruppsarbetet i enlighet med sin arbetsbeskrivning.

En **speciallärare** ger deltidsspecialundervisning, vilket ur elevernas synvinkel innebär specialundervisning på deltid. Eleverna arbetar huvudsakligen i sina egna klasser inom den allmänna undervisningen, men behöver specialundervisning på grund av till exempel inlärnings- eller anpassningssvårigheter. Undervisningen kan ordnas som kompanjon-, smågrupps- och individuell undervisning. Specialundervisning kan ges av en lärare som har slutfört en genom förordning¹ fastställd utbildning i specialpedagogik. Av en speciallärare förutsätts inte de studier inom olika ämnen och ämneshelheter som förutsätts av en klasslärare, och i speciallärarens befattningsbeskrivning kan därför inte ingå det ansvar eller de skyldigheter som hör till en klasslärare. Specialläraren ansvarar inte ensam för undervisningen och bedömningen i ett ämne, utan arbetar i nära samarbete med klassläraren eller klassföreståndaren. Till speciallärarens arbetsuppgifter hör bland annat undervisning av elever som behöver intensifierat (och särskilt) stöd. Specialläraren deltar i elevvårdsgruppsarbetet i enlighet med sin arbetsbeskrivning.

En **S2-lärare** undervisar finska eller svenska som andraspråk för elever med invandrarbakgrund inom den grundläggande utbildningen. En elev kan studera enligt lärokursen finska eller svenska som andraspråk och litteratur (S2) om elevens modersmål inte är finska, svenska eller samiska eller eleven i övrigt har en

¹ Förordning om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet ([14.12.1998/986](#)) kap. 3 § 8.

flerspråkig bakgrund. Finska eller svenska som andraspråk och litteratur är en lärokurs som hör till läroämnet modersmål och litteratur. Lärokursen skiljer sig på många sätt från undervisningen i modersmål, det andra inhemska språket och främmande språk. S2-undervisningen är inte stöd- eller specialundervisning i finska eller svenska, utan en lärokurs med egna mål, innehåll och bedömningskriterier som ska beaktas i undervisningen. Målet för undervisningen är att eleven ska uppnå sådana språkkunskaper att hen har jämbördiga förutsättningar att fungera och studera med de andra i den omgivande språkgemenskapen.

En **lärare inom den förberedande undervisningen** ger förberedande undervisning till de barn och unga i förskole- och läropliktsåldern med invandrabakgrund, för vilka de språkliga färdigheterna ännu inte är tillräckliga för studier i förskolan eller den grundläggande utbildningen. Både barn och unga som nyligen har flyttat till Finland och de som har invandrabakgrund men är födda i Finland kan delta i undervisningen under ett års tid. Syftet med den förberedande utbildningen är att ge grundläggande färdigheter i finska eller svenska. Den förberedande utbildningen genomförs enligt behov genom integrering i de allmänna undervisningsgrupperna eller i en egen grupp.

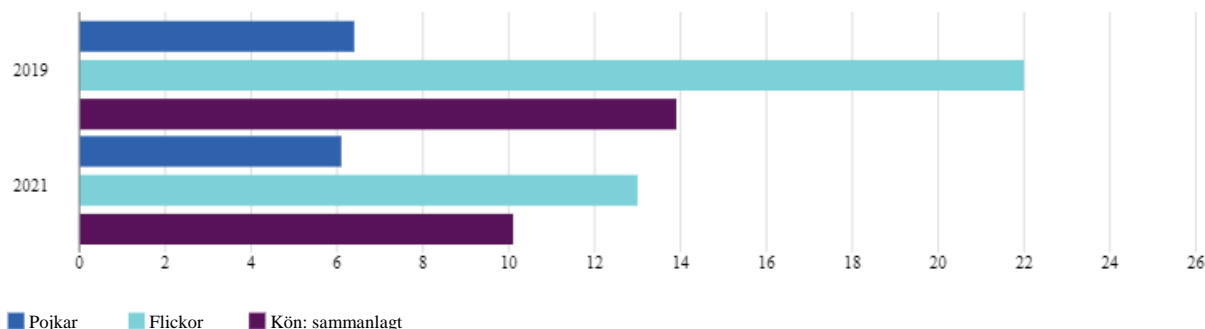
Till **studiehandledarens** arbetsbeskrivning hör bland annat att ge individuell handledning till elever och studerande, hålla lektioner i elevhandledning och ge handledning i smågrupper enligt elevernas behov. Till uppgifterna hör också att informera om handledning och hålla kontakt inom skolan, utarbeta en skolspecifik plan för handledningen samt att ta emot nya elever och sköta kontakten mellan olika skolstadier, särskilt i övergångsskedena. Studiehandledaren deltar i det pedagogiska stödteamets arbete och i det kollektiva elevvårdsarbetet samt arbetar med individuell elevvård i yrkesövergripande samarbete med andra aktörer.

Skolgångshandledarens uppgift är att ge handledning i lärande, stödja barnets eller den ungas funktionsförmåga och planera arbetet i arbetspar med lärarna. Handledarna kan arbeta som stöd för hela gruppen eller i smågrupper.

Skolungdomsarbetarens arbete är ett förebyggande välfärdsarbete. Skolungdomsarbetaren är en trygg vuxen som har tid för de unga i skolvardagen. Målen för ungdomsarbetet i skolan är att stärka de ungas gemenskap och delaktighet, förebygga mobbning samt förbättra arbetsron och trivseln i skolan. Skolungdomsarbetarna arbetar också sektorövergripande i samarbete med stadens ungdomsarbetare. Ungdomsarbetarna arbetar i stor utsträckning med barnen också efter skoldagens slut.

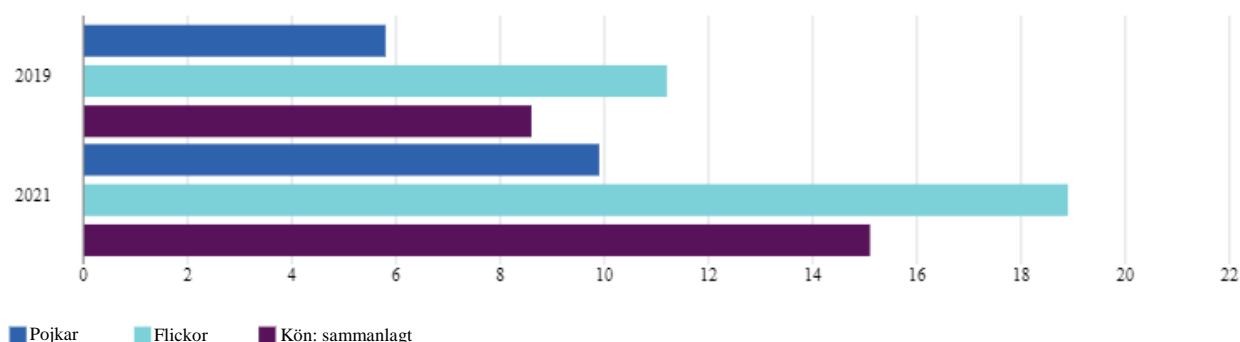
Skolkuratorn är skolans expert inom det sociala området. Kuratorn har som uppgift att i samarbete med skolans övriga personal stödja skolgång, hälsa och välfärd samt tillväxt och utveckling bland barnen och de unga. Skolkuratorn kan ge stöd till en enskild elev och dennes familj, en elevgrupp eller hela skolgemenskapen. Nedan visas uppgifter från enkäten Hälsa i skolan om besöken hos skolkuratorn för 8- och 9-klassisterna i Grankulla (se figur 1).

Figur 1. Har besökt skolkuratoren minst en gång under läsåret (%) åren 2019 och 2021, åk. 8 och 9 i Grankulla (Källa: THL:s enkät Hälsa i skolan)

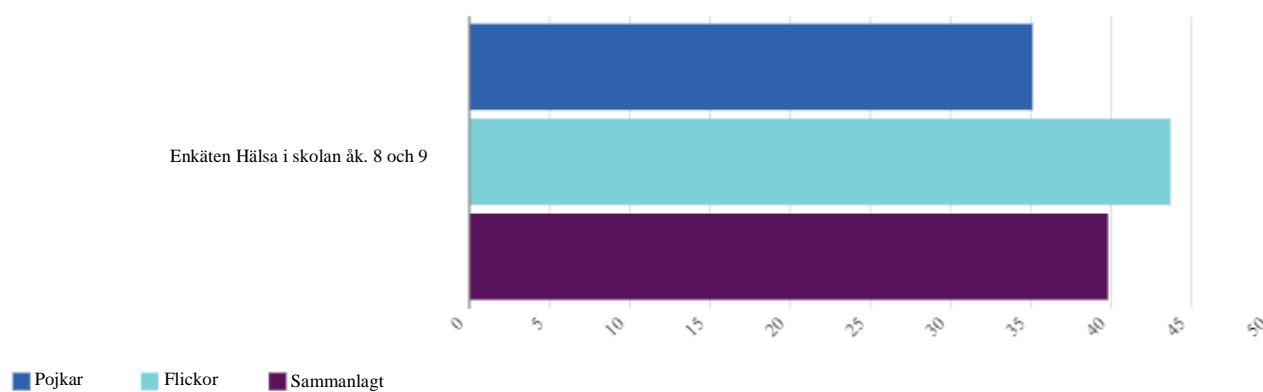
Skolpsykologen hjälper i samarbete med vårdnadshavarna och lärarna barnet med svårigheter i lärande och skolgång, problem i känsloliv eller interaktion samt i olika krissituationer. Skolpsykologerna arbetar också med skolklasser och elevgrupper. Till skolpsykologens viktigaste arbetsmetoder hör samtal och möten med barn, vårdnadshavare och lärare. Skolpsykologerna gör också undersökningar för att utreda bland annat inlärningssvårigheter och uppmärksamhetsstörningar. Nedan visas uppgifter från enkäten Hälsa i skolan om besöken hos skolpsykologen för 8- och 9-klassisterna i Grankulla (se figur 2).

Figur 2. Har besökt skolpsykologen minst en gång under läsåret (%) åren 2019 och 2021, åk. 8 och 9 i Grankulla (Källa: THL:s enkät Hälsa i skolan)

Skolhälsovårdens samarbete med eleven och dennes familj bygger på förtroende. Skolhälsovårdaren och läkaren träffar eleven regelbundet i samband med hälsokontroller och vid behov enligt individuella behov. Skolhälsovården är i första hand förebyggande arbete och omfattar inte egentlig sjukvård, med undantag av första hjälpen. Nedan visas uppgifter från enkäten Hälsa i skolan om besöken hos skolhälsovårdaren för 8- och 9-klassisterna i Grankulla (se figur 3).

Figur 3. Har besökt skolhälsovårdaren annat än vid hälsoundersökningen minst en gång under läsåret (%) åren 2019 och 2021, åk. 8 och 9 i Grankulla (Källa: THL:s enkät Hälsa i skolan)

3 Nuläget för allokeringen av resurser till stöd för lärande och skolgång i Grankulla

I tabell 1 beskrivs allokeringen av resurser till vakanser inom stöd för lärande och skolgång i förhållande till elevantalet i den finsk- och svenskspråkiga undervisningen i Grankulla. Uppgifterna kommer från Grankullas budget 2021 och bokslut 2020. Antalen elever och studerande anges enligt statistikföringsdagen 20.9.2021. I tabell 2 presenteras skolornas situation hösten 2021 beträffande allokeringen av resurser till stöd. I tabell 3 beskrivs undervisningskostnaderna.

Tabell 1. Allokeringen av resurser till stöd för lärande och skolgång i skolorna i Grankulla, relationstalet elev per vakans (TA2021 och TP2020)

	Finskspråkiga undervisningen	Relationstal	Svenskspråkiga undervisningen	Relationstal
Gemensamma (under förvaltning/övrig skolverksamhet)	Årskurserna 1–6: 1 skolpsykolog	1:482	Årskurserna 1–6: 1 skolpsykolog	1:340
	Årskurserna 7–9 och gymnasiet: 1 skolpsykolog	1:780	Årskurserna 7–9 och gymnasiet: 1 skolpsykolog	1:647
	Årskurserna 1–6: 1 kurator	1:482	Årskurserna 1–6: 1 kurator	1:340
	Årskurserna 7–9 och gymnasiet: 1 kurator	1:780	Årskurserna 7–9 och gymnasiet: 1 kurator	1:647
	1 klasslärare inom den förberedande undervisningen ²			
Årskurserna 1–6	10 skolgångshandledare (av vilka en vakans obesatt) en del av skolgångshandledarna arbetar i smågrupper	1:48 (1:54)	11 skolgångshandledare (av vilka en vakans obesatt)	1:30 (1:34)
	1 ungdomsarbetare (förberedande klass)	1:482		
	3 speciallärare (i relation till hela elevantalet)	1:161	3 speciallärare (i relation till hela elevantalet)	1:113

² Vakansen besätts vid behov.

	2 specialklasslärare (i relation till antalet elever med särskilt stöd)	1:18	1 specialklasslärare (i relation till antalet elever med särskilt stöd)	1:8
	1 S2-lärare	1:29		
	Mäntymäen koulu tot. 482 elever S2-elever: 29 Annat modersmål än finska: 82 elever Antal elever med särskilt stöd: 36 3 smågrupper		Granhultsskolan tot. 340 elever Annat modersmål än svenska: ca 40 elever Antal elever med särskilt stöd: 8 (integrerade i allmänna grupper) 0 smågrupper	
Årskurserna 7–9	3 skolgångshandledare	1:118	5 skolgångshandledare	1:67
	1 ungdomsarbetare	1:353	1 ungdomsarbetare	1:333
	1 studiehandledare	1:353	1 studiehandledare	1:333
	3 speciallärare (i relation till hela elevantalet)	1:118	2 speciallärare (i relation till hela elevantalet)	1:167
	1 specialklasslärare (i relation till antalet elever med särskilt stöd)	1: 27	1 specialklasslärare (i relation till antalet elever med särskilt stöd)	1:10
	1 S2-lärare	1:18		
	Kasavuoren koulu elever tot. 353 Annat modersmål än finska: 40 elever S2-elever: 18 Antal elever med särskilt stöd: 27 1 smågrupp		Hagelstamska skolan elever tot. 333 Annat modersmål än svenska: ca 30 elever Antal elever med särskilt stöd: 10 0 smågrupper	

Gymnasierna	1 studiehandledare	1:427	1 studiehandledare	1:314
	1 speciallärare	1:427	1 speciallärare	1:314
	Kauniaisten lukio studerande tot. 427		GGs studerande tot. 314	
Elever och studerande totalt	1262 elever/studerande		987 elever/studerande	

Tabell 2. Situationen för allokeringen av resurser till stöd hösten 2021

	Mäntymäen koulu	Kasavuoren koulu	Granhultsskolan	Hagelstamska skolan
Speciallärare	3	2	3	3**
Speciallärare (timlärare, heltid)		2**		1
Specialklasslärare	2		1	1
Specialklasslärare, timlärare, heltid	1	1		
Skolgångshandledare	10	2	9	2
Resurslärare	1*			1
Ungdomsarbetare	1	1		1*
S2-lärare	1	1		
* anställd med coronastöd (UKM) ** en speciallärare anställd med coronastöd				
Skolgångshandledare (38,25 timmar = 100% arbetstid)				
person	9	2	10	2
person/heltidsarbete	7,2	1,7	7,6	1,6
timmar	274,25	66,5	291,8	60,0
timmar/elev	0,80	0,20	0,61	0,17

Tabell 3. Kostnader för undervisningen i Grankulla (bokslutet 2020)

	Finskspråkiga undervisningen	Svenskspråkiga undervisningen
Förberedande undervisning	50 000 e	-
Elefvård	265 855 e	282 436 e

Specialundervisning	köp av tjänster 352 000 e grundläggande utbildning 526 000 e gymnasier 46 000 e	köp av tjänster 147 000 e ³ grundläggande utbildning 473 000 e gymnasier 62 000 e
S2-undervisning	grundläggande utbildning 103 000 e	-
Årskurserna 1–6, personalkostnader – lärare (euro/elev)	3 987 e	4 615 e
Årskurserna 7–9, personalkostnader – lärare (euro/elev)	6 234 e	5 994 e
Gymnasierna, personalkostnader – lärare (euro/elev)	4 397 e	4 852 e

Delade undervisningsgrupper och stödundervisning

I tabell 3 ovan presenteras personalkostnaderna för undervisningspersonalen. Skolorna har redovisat hur de ordnar med delade undervisningsgrupper och stödundervisning.

Under läsåret 2021–2022 har Mäntymäen koulu delade undervisningsgrupper på följande sätt:

Årskurs 1: 2 lektioner med delade undervisningsgrupper/klass

Årskurs 2: 1 lektion med delade undervisningsgrupper/klass

Årskurserna 3–6: i textil- och träslöjden är undervisningsgrupperna delade om det finns fler än 16 elever på klassen. Alla utom en klass har delade undervisningsgrupper. I genomsnitt har grupperna då 9–10 elever.

Mäntymäen koulu erbjuder alla årskurser 2 timmar stödundervisning per grupp i veckan. Det finns behov för stödundervisning i alla grupper. S2-elever har ett avsevärt större behov av stöd än eleverna i snitt.

I Granhultsskolan har årskurserna 1–3 delade undervisningsgrupper i modersmålet (1lektion med delade undervisningsgrupper/klass).

I årskurserna 7–9 finns inte samma behov av delade undervisningsgrupper som direkt hänger ihop med årskurserna som i årskurserna 1–6. I Kasavuoren koulu finns det renodlat delade undervisningsgrupper endast i årskurs 7 i textil- och träslöjden samt huslig ekonomi av säkerhetsskäl. I gymnastiken sker en uppdelning då eleverna delas i grupper enligt kön. Undervisningen i fysik och kemi ger anledning till oro eftersom säkerhetsgränserna överskrids då undervisningen sker i kompletta klasser. Det här beror delvis på att det finns för få klassrum för undervisning i dessa ämnen.

Också i Hagelstamska skolan sker undervisningen i textil- och träslöjd samt huslig ekonomi i delade grupper.

Kasavuoren koulu ger stödundervisning efter behov och den är inte begränsad. Stödundervisningen har aldrig varit så omfattande att den skulle ha begränsats.

³ Svenskspråkiga köpta tjänster inom specialundervisningen är inte lika heltäckande som finskspråkiga tjänster. Otillräckliga tjänster återspeglas i skolornas verksamhet, undervisningsarrangemangen och deras resursbehov.

I den svenskspråkiga grundundervisningen ges stödundervisning efter behov och mängden är inte begränsad. Rektorn följer med behovet av stödundervisning.

Elevernas långa dagar begränsar möjligheterna för stödundervisningen. Behovet för allokering av tilläggsstöd varierar mellan årskurserna och det måste granskas varje år. Till exempel har man läsåret 2021–2022 satsat på omfattande stöd för årskurs 9.

Allokeringen av resurser till skolgångshandledare

Antalet vakanser i respektive skola fastställs årligen i budgeten. Till stadsfullmäktiges befogenheter hör att vid behov inrätta nya vakanser. Vakanslistan ger dock inte en fullständig bild av allokeringen av resurser till skolgångshandledare. Rektor kan vid behov anställa skolgångshandledare för viss tid utan vakanser inom ramen för det anslag som finns.

Handledarnas arbetstid varierar från 25 timmar till 38,25 timmar. Arbetstiden för en heltidsanställd är 38,25 timmar per vecka. Det här möjliggör att rektor kan anställa fler personer än antalet vakanser. Så här har man också gått till väga, i synnerhet inom den finskspråkiga undervisningen.

Rektor fattar årligen beslut om behovet av assistenter och handledare. Utgångspunkten för beslutet är elevernas behov av handledning, inte ett visst antal handledare i förhållande till elevantalet. En skolgångshandledare kan arbeta med en viss klass eller växla mellan klasser beroende på ämnet. En handledare som arbetar med en klass hjälper alla som behöver hjälp, inte enbart enskilda elever, förutom när handledaren arbetar som personlig skolgångshandledare för en viss elev.

Från och med 2016 ombildades en vakans som skolgångshandledare i Mäntymäen koulu till en vakans som ungdomsarbetare. Ungdomsarbetaren arbetar särskilt med barnen inom den förberedande undervisningen. Eftersom arbetet också kan gälla årskurserna 7–9 ligger resursen numera under den finskspråkiga undervisningens förvaltning, men är i praktiken huvudsakligen en handledarresurs i Mäntymäen koulu. Erfarenheterna har varit mycket goda, och från och med 2018 ombildades också en handledarvakans i Kasavuoren koulu till en ungdomsarbetarvakans. År 2019 gjordes motsvarande förändring även i Hagelstamska skolan. Lösningarna genomfördes på försök under en viss tid innan vakansändringarna togs in i budgeten. Granhultsskolan har tills vidare ingen ungdomsarbetare.

Under läsåret 2021–2022 gör Hagelstamska skolan ett pilotförsök med en *hemmasittare-modell*, för vilken man anställt en koordinator. Koordinator fungerar som stöd för elever som har problem med skolgången, och som av olika orsaker ofta är frånvarande från skolan. Med den aktuella modellen strävar man efter att förebygga och ingripa i det här växande problemet. För anställningen av koordinatoren användes en skolgångshandledarresurs.

4 Olika modeller för allokeringen av resurser till stöd

I kommunerna används olika metoder och grunder för fördelningen av stödresurser till skolorna. Fördelningen av stödresurser utgår i allmänhet från skolornas elevantal. Exempelvis behöver skolgångshandledare finnas tillgängliga för alla elever, eftersom deras arbete ingår i det allmänna stödet. Befattningarna för skolgångshandledare inom specialundervisningen kan fördelas utgående från vilka särskilda behov eleverna har. Utgående från det här tilldelas skolorna en fastställd basresurs (25 h).

Kommunerna kan ha fastställt en viss basresurs för behovet av handledare utgående från skolornas storlek (små, medelstora, stora) enligt elevantalet. På det här sättet säkerställer man att olika stora skolor får tillräckligt stöd på ett jämbördigt sätt.

I många kommuner tillämpas skolspecifika förhöjningskoefficienter, där man beaktar specialgrupper såsom elever med särskilt stöd, elever i den förberedande undervisningen eller elever med finska eller svenska som andraspråk. Resurserna kan exempelvis fördelas utgående från trestegsstödet, dvs. andelen elever som behöver allmänt, intensifierat och särskilt stöd.

I synnerhet i de större kommunernas resursberäkning beaktas också områdets socioekonomiska ställning (bl.a. arbetslösa, personer som saknar utbildning på andra stadiet, andelen hyresbostäder).

Exempelvis i Helsingfors fördelas resurserna till stöd för lärande och skolgång enligt finansieringsprinciperna. Med finansieringsprinciperna avses den beräkningsprincip enligt vilken de tillgängliga anslagen för den grundläggande utbildningen fördelas mellan grundskolorna. Finansieringsprinciperna kan läsas i sin helhet på följande adress (på finska):

<https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2020-011129/kklku-2020-12/>

Nedan presenteras två punkter som gäller allokeringen av resurser till stöd för lärande och skolgång i principerna.

Enligt principerna beräknas anslaget för följande grupper/klasser per undervisningsgrupp, med hänsyn till gruppernas personaldimensionering:

- Specialklass
- Regional specialklass
- TOI-klass (undervisning enligt verksamhetsområde)
- POY-klass (förlängd läroplikt)
- Autismklass
- SLI-klass (specifik språkstörning)
- EKV-klass (undervisning för döva och gravt hörselskadade elever)
- Specialklass med stöd
- JOPO-klass (flexibel grundläggande utbildning)
- Påbyggnadsundervisning (s.k. tionde klass)

Den beräknade resursen för skolgångshandledare inkluderas i priset per grupp/elev. Många av skolorna i Helsingfors får dessutom intern finansiering för positiv särbehandling och/eller externa jämställdhetspengar. Den här finansieringen fördelas enligt vissa kriterier, där skolans område tas i beaktande. Skolorna i områden med större utmaningar får mer finansiering.

I en annan kommun grundar sig resursfördelningssystemet på ett eget timpris för årsvekotimmarna som räknas ut för varje skola. Beräkningen används för att omvandla timmarna till euron i budgeten. Skolorna får också resurser för skolgångshandledare, med tyngdpunkt på eleverna i årskurserna 1–6. Skolorna kan

använda resurserna i kors, dvs. en beviljad handledares resurs kan användas för undervisningstimmar och vice versa. Allokeringen av resurser för handledare är kopplad till smågrupper och behoven hos elever med förlängd läroplikt, så att exempelvis varje smågrupp får en egen handledare.

5 Slutsatser och åtgärdsförslag

För att kunna säkerställa ett tillräckligt stöd behöver Mäntymäen koulu fler skolgångshandledare, eftersom elevantalet har vuxit kraftigare än vad man har kunnat förutse. I Mäntymäen koulu har även behovet av smågrupper ökat. Hösten 2021 har skolan tre smågrupper, och i en av dem arbetar en visstidsanställd specialklasslärare. Det finns skäl att överväga behovet av att omvandla också den tredje specialklasslärartjänsten till ordinarie.

Grundskolornas elevhandledare är överbelastade, eftersom de är för få i förhållande till antalet elever. I och med den utvidgade läroplikten har grundskolorna fått ökade handledningsresurser, men tilläggsresurserna är inte tillräckliga för att anställa en ny elevhandledare. Inom den finskspråkiga grundläggande utbildningen har tilläggsresurserna använts så att handledningstimmar har getts till en annan ämneslärare.

Även i gymnasierna är resurserna för studiehandledare underdimensionerade med tanke på den nya läroplanen och gymnasielagen. I den nya läroplanen för gymnasiet betonas de studerandes rätt till handledning. Den nya gymnasielagen ålägger studiehandledarna att ge en studerande som utexaminerats från läroanstalten handledning för ansökan till studier och karriärplanering under det år som följer på examensåret, om den studerande inte har fått en plats för fortsatta studier efter gymnasiet. Dessutom medför den utvidgade läroplikten en ökad belastning inom handledningen och ett ökat ansvar för studiehandledarna.

Det finns därför skäl att överväga tilläggsvakanser för elev-/studiehandledningen i såväl grundskolorna som gymnasierna.

Till följd av det ökade antalet S2-elever bör också det växande behovet av en S2-lärare i Kauniaisten lukio beaktas.

I budgetförslaget 2022 har det finskspråkiga undervisningsväsendet fått följande nya tjänster:

- Till följd av det ökade barnantalet och stödbehovet läggs en vakans som skolgångshandledare i Mäntymäen koulu till från och med 1.1.2022. Kostnad 25 000 euro.
- Till följd av det ökade antalet S2-elever läggs en vakans som S2-lärare inom den finskspråkiga grundläggande utbildningen till från och med 1.1.2022. Kostnad 56 000 euro.
- Till följd av det ökade barnantalet och stödbehovet läggs en smågrupp och en vakans som specialklasslärare i Kasavuoren koulu till från och med 1.1.2022. Kostnad 56 000 euro.

Med de ovan nämnda åtgärderna kan man bemöta en del av utmaningarna inom den finskspråkiga grundläggande utbildningen.

Förslag till lösning beträffande fördelningen av resurser till skolorna i Grankulla

För att åstadkomma en jämbördig fördelning av resurserna till stöd för lärande och skolgång föreslås följande stegvisa åtgärder:

- Skolornas personaldimensionering ska motsvara de nationella rekommendationerna. Det är skäl att granska antalet tjänster så att personalresurserna i skolorna är tillräckliga i förhållande till elevantalet och elevernas behov.
- Enhetliga mätare för allokeringen av resurser till stöd för lärande och skolgång införs i budgetens strategidel, och som mätare föreslås: elever/psykolog (välfärdsområdet), elever/kurator (välfärdsområdet), elever/studiehandledare, elever/speciallärare.
- Granskning av kriterierna för överflyttning till intensifierat eller särskilt stöd i skolorna. Kriterierna ska vara enhetliga i det finska och svenska undervisningsväsendet.
- De budgeterade summorna för elevvård fördelas till skolorna⁴ (i enlighet med de elevantal som har statistikförts 20.9 föregående år) för anställning av skolgångshandledare enligt följande prioritetsordning:

1. Varje skola tilldelas en grundresurs (minst 25 h). Grundresursen räknas ut med en koefficient som beror på elevantalet.
2. En personlig handledaresurs reserveras för elever som behöver det.
3. I årskurserna 1–2 reserveras handledaresurser i förhållande till elevantalet.
4. Resurserna sätts i relation till elevernas behov av handledning enligt trestegsmodellen, så att eleverna med särskilt stöd räknas enligt koefficienten 2 samt eleverna med intensifierat stöd och S2-eleverna enligt koefficienten 1,5.

Resurserna delas per grundskola (årskurserna 1–9) vilket betyder att grundskolornas rektorer beslutar om fördelningen och användningen av resurser flexibelt i enlighet med skolornas behov inom ramen för anslaget.

⁴ Det bör beaktas att de nya dimensioneringarna medför förändringar i budgeteringspraxis. Den totala budgeterade summan för elevvård dras av i skolornas budgetramar och fördelas jämbördigt enligt prioritetsordningen innan summan läggs till i driftsekonomin för den grundläggande utbildningen. Denna praxis fråntar rektorn möjligheten för styrning av mer ekonomiska resurser från driftsekonomin till anställning av handledare och resurslärare på kort sikt. Det bör således säkerställas att resurserna är tillräckliga i förhållande till elevernas behov av stöd.

Beredningen av stadens budgetår inleds genast då bokslutet blivit godkänt, oftast i mars.

Källor

OPH 2021. ”Stöd för lärande och skolgång och elevvård”

<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/stod-larande-och-skolgang-och-elevvard>

OAJ:s förslag till nationell lärardimensionering 2019:

<https://www.oaj.fi/politikassa/pelastetaan-peruskoulu/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki-kuntoon/>

<https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2019/laki-ei-maarita-kuinka-monta-oppilasta-voi-olla-per-opettaja--suomalaiset-haluavat-asiaan-muutoksen/>

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om elev- och studerandevård (VN/477/2021):

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=b59d08c2-6386-4bce-b47c-773534f574e8>

Pressmeddelande: <https://okm.fi/sv/-/bindande-personaldimensionering-for-skolkuratorer-och-skolpsykologer-i-elev-och-studerandevarden-lagforslag-pa-remiss>